

Sygn. akt XV Ca 120/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 1 kwietnia 2014 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu Wydział XV Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący: SSO Agata Szlingiert

Sędzia: SO Krzysztof Godlewski

Sędzia: SO Joanna Andrzejak-Kruk (spr.)

Protokolant: st. prot. sąd. Aneta Sawka

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 1 kwietnia 2014 r. w Poznaniu

sprawy z powództwa J. M.

przeciwko M. P.

o zapłatę

na skutek apelacji wniesionej przez pozwanego

od wyroku Sądu Rejonowego Poznań-Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu

z dnia 15 lipca 2013 r.

sygn. akt V C 326/13

I. zmienia zaskarżony wyrok:

a) w punkcie 1. w zakresie rozstrzygnięcia o odsetkach w ten sposób, iż odsetki ustawowe liczone od dnia 4 marca 2013r. do dnia zapłaty zasądza jedynie od kwoty 1.080 zł;

b) w punkcie 2. w ten sposób, iż kwotę kosztów procesu zasądzoną od pozwanego na rzecz powoda obniża do 251zł , zaś kwotę kosztów zastępstwa procesowego obniża do 180 zł;

II. zasądza od powoda na rzecz pozwanego kwotę 90 zł tytułem zwrotu kosztów procesu w instancji odwoławczej.

/-/ K. Godlewski/-/ A. Szlingiert/-/ J. Andrzejak – Kruk

UZASADNIENIE

Pozwem złożonym w dniu 4.03.2013r. powód J. M. wystąpił o zasądzenie na jego rzecz od pozwanego M. P. kwoty 1.080,-zł z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty oraz kosztami postępowania według norm przepisanych. Dochodzone roszczenie stanowiło odszkodowanie z tytułu szkody, którą powód poniósł w związku z tym, że w okresie od maja 2011r. do stycznia 2012r. nie mógł wynająć stanowiącego jego własność lokalu mieszkalnego zajmowanego przez osoby, wobec których została orzeczona eksmisja i którym przyznano prawo do lokalu socjalnego. Pozwany nie wywiązał się z obowiązku zapewnienia lokalu socjalnego, zaś lokatorzy nie płacą

żadnych opłat związanych z korzystaniem lokalu. Powód określił wysokość czynszu na 1.200,-zł miesięcznie i 10.800,-zł za cały okres objęty pozwem oraz zaznaczył, że dochodzi jedynie 1/10 części przysługującego mu odszkodowania.

Pozwany w odpowiedzi na pozew domagał się oddalenia powództwa oraz zasądzenia na swoją rzecz od powoda kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. Pozwany zakwestionował fakt zamieszkiwania byłych lokatorów w należącym do powoda lokalu w okresie objętym pozwem, a także zamiar powoda wynajmowania lokalu. W toku procesu pozwany dodatkowo podniósł, że pomiędzy powodem a byłymi lokatorami doszło do zawarcia kolejnej umowy najmu. Pozwany przyznał natomiast, że podana przez powoda kwota 1.200,-zł tytułem czynszu odpowiada stawkom rynkowym.

Na rozprawie w dniu 3.06.2013r. powód rozszerzył powództwo do kwoty łącznie 10.800,-zł.

Wyrokiem z dnia 15.07.2013r., sygn. akt V.C.326/13 Sąd Rejonowy Poznań-Nowe Miast i Wilda w Poznaniu:

1. zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 10.800,-zł z ustawowymi odsetkami od dnia 4.03.2013r. do dnia zapłaty;
2. zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 1.271,-zł tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym 1.200,-zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego i 17,-zł opłaty od pełnomocnictwa;
3. nakazał ściągnąć od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa kwotę 486,-zł tytułem nieuiszczonej opłaty sądowej od rozszerzonego powództwa.

Jako podstawę swego rozstrzygnięcia Sąd Rejonowy powołał następujące ustalenia faktyczne i rozważania prawne:

Powód J. M. jest właścicielem lokalu w P. przy ul. (...). W dniu 3.06.2003r. Sąd Rejonowy w P. w sprawie o sygn. akt II.C.(...) wydał wyrok nakazujący K., L. i J. S. opróżnienie, opuszczenie i wydanie tego lokalu. W wyroku orzeczono również o uprawnieniu pozwanych do lokalu socjalnego, który dostarczyć winna Gmina M.P. i wstrzymano eksmisję do czasu złożenia pozwany przez M. P. oferty najmu lokalu socjalnego. Wyrok jest prawomocny od dnia 25.06.2003r. M. P. nie zaoferowało osobom wskazanym w wyroku eksmisyjnym lokalu socjalnego, a K. i L. S. cały czas zamieszkują w przedmiotowym lokalu bez tytułu prawnego. Na poczet zadłużenia powstałego przed wydaniem wyroku eksmisyjnego K. S. wpłaca po 200-300,-zł miesięcznie. Wypłacany przez pozwanego powodowi dodatek mieszkaniowy jest przeznaczony za zakup opału do pieca węglowego znajdującego się w przedmiotowym lokalu.

Sprawa o sygn. akt I.C.(...) Sądu Rejonowego (...) w P. z powództwa J. M. przeciwko M. P. zakończyła się ugodą, zgodnie z którą na całkowite zaspokojenie roszczeń z tytułu niedostarczenia lokalu socjalnego osobom zajmującym przedmiotowy lokal pozwany miał zapłacić powodowi kwotę 23.212,94zł, a powód przeniósł na pozwanego wierzytelność z tytułu odszkodowania należnego za przedmiotowy lokal za okres od września 2005r. do lutego 2009r. Wyrokiem Sądu Rejonowego (...) w P. z dnia 23.03.2012r. w sprawie o sygn. akt XII.C.(...) z powództwa J. M. przeciwko M. P. o zapłatę odszkodowania za okres od marca 2009r. do końca lipca 2010r. za niedostarczenie lokalu socjalnego K., L. i J. S. zasądzono od pozwanego kwotę 20.400,-zł z odsetkami od dnia 1.03.2011r. do dnia zapłaty.

W tych okolicznościach Sąd Rejonowy uznał powództwo za zasadne w całości, przy czym jako podstawę roszczenia wskazał art. 18 ust 5 ustawy z dnia 21.06.2001r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego. Sąd wyjaśnił, że dopóki gmina nie dostarczy lokalu socjalnego, właściciel może ponieść szkodę w rozumieniu art. 361 § 2 k.c., to jest doznać uszczerbku w wysokości różnicy między majątkiem, jaki miałby, gdyby dysponował lokalem swobodnie, a majątkiem jaki ma, nie mogąc lokalem swobodnie dysponować z powodu niemożności wykonania eksmisji na skutek niedostarczenia przez zobowiązany podmiot lokalu socjalnego. Szkada związana z utraconymi korzyściami ma zawsze charakter hipotetyczny, aczkolwiek musi być przez pokrzywdzonego wykazana z tak dużym prawdopodobieństwem, aby uzasadniała w świetle doświadczenia życiowego przyjęcie, że utrata korzyści rzeczywiście nastąpiła.

W ocenie Sądu strona powodowa wykazała istnienie przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej pozwanego, jakimi są: niedostarczenie lokalu socjalnego przez gminę, szkoda po stronie właściciela lokalu zajmowanego przez byłego lokatora oraz związek przyczynowy pomiędzy zaistniałą szkodą a zaniechaniem gminy, która nie dostarczyła lokalu socjalnego. Nie budziło przy tym wątpliwości Sądu, że nie została zawarta nowa umowa najmu po wydaniu orzeczenia eksmisyjnego. Stan prawny od czasu orzeczenia eksmisyjnego nie zmienił się, a stan faktyczny był identyczny jak w sprawach rozpoznawanych za okresy poprzedzające niniejszy. Lokatorzy cały czas wpłacają opłaty w symbolicznych wysokościach, które powód przyjmuje jako umniejszenie należnego mu odszkodowania. Nie są to opłaty z tytułu czynszu, wbrew temu co opisują lokatorzy, którzy po prostu tak te opłaty rozumieją, nie rozróżniając czynszu od odszkodowania. Wg nich, jak wynika to z ich zeznań, każda opłata z tytułu zamieszkiwania lokalu jest czynszem. Nie mamy w tej sytuacji do czynienia z umową najmu, bowiem nikt takiej umowy nie zawierał ani nie zamierzał zawrzeć w sytuacji orzeczonej eksmisyjnie i braku zapłaty przez lokatorów stawki należnej za najem zarówno obowiązującej w czasie istnienia umowy najmu sprzed wyroku eksmisyjnego, jak i stawki najmu, jaka na rynku obecnie obowiązuje i jaką powód by uzyskał, gdyby mógł z osobami wypłacalnymi taką umowę zawrzeć. Powód wykazał, że jest właścicielem lokalu opisanego w pozwie, a zajmowanego przez K., L.i J. S.(obecnie J. S.przebywa w H.), wobec których orzeczono eksmisyję. Bezsporne było to, że K.i L. S.nie uiszczają opłat za zajmowany lokal (a jedynie spłacają zadłużenie wobec powoda za okres przed wydaniem wyroku eksmisyjnego) oraz że pozwany zobowiązany w wyroku eksmisyjnym do dostarczenia lokalu socjalnego byłym lokatorom, takiego lokalu nie dostarczył. Przedmiotem sporu nie było również, że za wynajęcie przedmiotowego lokalu na wolnym rynku powód w okresie objętym pozwem uzyskałby czynsz na poziomie 1.200,-zł. Powód nie uzyskał czynszu za okres 9 miesięcy (od maja 2011r. do stycznia 2012r.), zatem należne mu odszkodowanie od pozwanego winno wynosić 10.800,-zł (1.200,-zł x 9 miesięcy = 10.800,-zł).

Mając to na uwadze Sąd zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 10.800,-zł z odsetkami ustawowymi od dnia 4.03.2013r. (od dnia wniesienia pozwu) do dnia zapłaty. O odsetkach Sąd orzekł na podstawie art. 481 § 1 i 2 k.c., a o kosztach procesu na podstawie art. 98 k.p.c. Sąd zasądził od pozwanego na rzecz powoda tytułem zwrotu kosztów procesu kwotę 1.271,-zł, na którą składają się: 54,-zł tytułem wpłaconej częściowo opłaty sądowej od pozwu (na podstawie art. 13 ust 1 ustawy z dnia 28.07.2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych); 1.200,-zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego powoda (§ 6 pkt 4 w zw. z § 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu) i 17,-zł tytułem opłaty skarbowej od pełnomocnictwa. Sąd nakazał ponadto uiścić pozwanemu na rzecz Skarbu Państwa brakującą kwotę 486,-zł tytułem nieuiszczonej części opłaty sądowej wynoszącej w sprawie łącznie 540,-zł (art. 113 ust. 1 i art. 13 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych w zw. z art. 130³ § 2 k.p.c.).

Apelację od powyższego wyroku złożył pozwany, zaskarżając go: w punkcie 1 – w części zasądzonej odsetki ustawowe od kwoty 10.800,-zł od dnia 4.03.2013r. do dnia zapłaty; w punkcie 2 – w części zasądzonej kwotę 1.200,-zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Pozwany zarzucił naruszenie:

1. art. 481 § 1 k.c. w zw. z art. 455 k.c. – poprzez zasądzenie odsetek ustawowych od kwoty 10.800,-zł od dnia 4.03.2013r., podczas gdy pozostawał on w opóźnieniu w płatności kwoty 9.720,-zł od dnia 4.06.2013r.;
2. art. 321 k.p.c. – poprzez zasądzenie odsetek ustawowych od kwoty 9.720,-zł od dnia 4.03.2013r., podczas gdy powód zasądzenia odsetek od tej kwoty w ogóle nie żądał;
3. § 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu – poprzez zasądzenie tytułem zwrotu kosztów zastępstwa kwoty 1.200,-zł zamiast 180,-zł.

Z uwagi na powyższe pozwany wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez zasądzenie od niego na rzecz powoda kwoty 10.800,-zł z ustawowymi odsetkami od kwoty 1.080,-zł od dnia 4.03.2013r. do dnia zapłaty oraz kwoty 251,-

zł tytułem zwrotu kosztów procesu (w tym 180,-zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego i 17,-zł opłaty za pełnomocnictwo), a także o zasądzenie od powoda na swoją rzecz zwrotu kosztów postępowania za obie instancje według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja była zasadna.

Skarżący słusznie zarzucił naruszenie przez Sąd Rejonowy art. 321 § 1 k.p.c. Zgodnie z tym przepisem, sąd nie może wyrokować co do przedmiotu, który nie był objęty żądaniem, ani zasądzać ponad żądanie. Zasadzając od pozwanego na rzecz powoda odsetki ustawowe od należności głównej wynoszącej 9.720,-zł (liczone od dnia 4.03.2013r. do dnia zapłaty) Sąd Rejonowy „zasądził ponad żądanie” w rozumieniu powyższego przepisu.

Nie budzi wątpliwości, że powód domagał się zasądzenia odsetek za opóźnienie w spełnieniu świadczenia głównego w kwocie 1.080,-zł. Żądanie takie zostało sformułowane w punkcie 1. pozwu i podtrzymane w toku procesu. Sąd Rejonowy niezasadnie przyjął natomiast, że rozszerzenie powództwa, które nastąpiło na rozprawie w dniu 3.06.2013r., dotyczyło nie tylko należności głównej (do łącznej wysokości 10.800,-zł), ale również odsetek. Do takiego wniosku nie prowadzi treść protokołu rozprawy, w którym odnotowano oświadczenie pełnomocnika powoda, iż „rozszerza powództwo do kwoty 9/10 żądanego roszczenia czyli łącznie 10.800,-zł” (k.45). Treść oświadczenia jest zatem jasna i nie wynika z niego, aby odnosiło się ono do dochodzonego obok należności głównej świadczenia ubocznego w postaci odsetek.

Trzeba pamiętać, że żądanie odsetek od sumy pieniężnej jest samodzielnym roszczeniem prawa materialnego, które pozostaje w dyspozycji osoby uprawnionej i może być – w zależności od jej woli – dochodzone lub nie, łącznie z należnością główną bądź też osobno, w całości lub w części, za cały okres albo tylko za mniejsze odstępy czasowe. Procesową konsekwencją takiego stanu rzeczy jest np. to, iż również roszczeń o świadczenia uboczne w postaci odsetek dotyczy wyrażony w art. 187 § 1 pkt 1 k.p.c. wymóg „dokładnego określenia żądania” (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z 12.09.1990r., I CR 466/90, LEX nr 1388558). Samodzielny (punktu widzenia przepisów prawa materialnego i procesowego) charakter żądania zasądzenia odsetek sprawia, że samo wystąpienie z żądaniem zasądzenia należności głównej nie może być traktowane jako równoznaczne ze zgłoszeniem obok niego również roszczenia o odsetki.

Nie bez znaczenia pozostaje ponadto fakt, że oświadczenie o rozszerzeniu powództwa złożył w imieniu powoda reprezentujący go radca prawny. Posiadane przez profesjonalnych pełnomocników kwalifikacje z całą pewnością ograniczają zakres dopuszczalnej wykładni składanych przez nich oświadczeń procesowych. Podejmowanym czynnościom sąd nie powinien więc przypisywać innego znaczenia niż to, które wynika z bezpośredniego ich brzmienia (tak też S.Cieślak, „Formalizm postępowania cywilnego”, Warszawa 2008, s.157,160). Skoro pełnomocnik powoda rozszerzając powództwo w ogóle nie nawiązał do roszczenia o odsetki, brak jest podstaw do przyjęcia, że jego intencją było zmodyfikowanie również tego żądania.

Powyzsze oznacza, że zasądzenie przez Sąd Rejonowy w punkcie 1. zaskarżonego wyroku odsetek ustawowych od kwoty wyższej niż 1.080,-zł nastąpiło z uchybieniem art. 321 § 1 k.p.c., co uzasadniało odpowiednią zmianę zaskarżonego wyroku. Bez znaczenia pozostają natomiast zarzuty apelacji zmierzające do wykazania, że odsetki od kwoty 9.720,-zł należały się powodowi – w świetle art. 481 § 1 k.c. w zw. z art. 455 k.c. – najwcześniej od dnia 4.06.2013r. Rozważanie, czy i od kiedy pozwany pozostawał w opóźnieniu w spełnieniu tej części zasądzonego świadczenia głównego byłoby bowiem konieczne tylko wówczas, gdyby powód zgłosił żądanie zasądzenia odsetek, co nie miało miejsca

Na marginesie (gdyż skarżący nie zgłaszał zarzutów w tym zakresie, zaś sąd drugiej instancji rozpoznający sprawę na skutek apelacji bierze pod rozwagę z urzędu, w granicach zaskarżenia, jedynie naruszenia prawa materialnego, por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 4.10.2002r., III CZP 62/02, publ. OSN 2004/1/7) należy nadmienić, iż Sąd Rejonowy uznając skuteczność rozszerzenia powództwa poprzez oświadczenie złożone na rozprawie w dniu

3.06.2013r. przeoczył unormowanie zawarte w art. 193 § 2¹ k.p.c. Zgodnie z tym przepisem (obowiązującym od dnia 19.04.2010r.), zmiana powództwa – z wyjątkiem spraw o roszczenia alimentacyjne – może być dokonana jedynie w piśmie procesowym i stosuje się wówczas odpowiednio art. 187 k.p.c. Jako zmiana powództwa traktuje się także jego rozszerzenie o dalszą kwotę.

Na uwzględnienie zasługiwał zarzut naruszenia § 4 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (t.j. Dz.U. z 2013 r., poz. 490). Przepis ten został wprawdzie powołany przez Sąd Rejonowy w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku (s.8), jednak Sąd ten nie zastosował się do jego treści, zgodnie z którą w razie zmiany w toku postępowania wartości stanowiącej podstawę obliczenia opłat, bierze się pod uwagę wartość zmienioną poczynając od następnej instancji. Powyższa reguła odnosi się zarówno do sytuacji, gdy wartość przedmiotu sprawy uległa zmniejszeniu (w następstwie częściowego cofnięcia pozwu), jak i zwiększeniu (na skutek rozszerzenia żądania). Skoro w niniejszej sprawie powód dochodził w pozwie zapłaty kwoty 1.080,-zł, to Sąd Rejonowy ustalając wysokość opłaty za czynności reprezentującego go radcy prawnego zobowiązany był uwzględnić tę właśnie wartość przedmiotu sprawy, a więc istniejącą przed rozszerzeniem powództwa. Przy wartości przedmiotu sprawy powyżej 500,-zł do 1.500,-zł stawka minimalna opłaty wynosi 180,-zł, stosownie do § 4 ust. 1 w zw. z § 6 pkt 2 cyt. rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości. Sąd Rejonowy nie powołał się z kolei na żadne okoliczności uzasadniające – w świetle § 2 ust. 1 i 2 rozporządzenia – ustalenie opłaty ponad stawkę minimalną. W konsekwencji koszty procesu podlegające zwrotowi na rzecz powoda – na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. – wynosiły 251,-zł (54,-zł opata od pozwu, 180,-zł wynagrodzenie radcy prawnego i 17,-zł opłata skarbową od pełnomocnictwa procesowego).

Z uwagi na powyższe Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok: w punkcie 1. w zakresie rozstrzygnięcia o odsetkach w ten sposób, że odsetki ustawowe liczone od dnia 4.03.2013r. do dnia zapłaty zasądził jedynie od kwoty 1.080,; w punkcie 2. w ten sposób, że kwotę kosztów procesu obniżył do 251,-zł, a kwotę kosztów zastępstwa procesowego do 180,-zł.

O kosztach procesu w instancji odwoławczej Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c., obciążając nimi powoda jako stronę przegrywającą. Na tym etapie postępowania pozwany wyłożył: opłatę od apelacji 30,-zł oraz wynagrodzenie reprezentującego go radcy prawnego, którego wysokość ustalono na 60,-zł (stosownie do § 2 ust. 1 i 2 w zw. z § 6 pkt 1 i § 12 ust. 1 pkt 1 cyt. wyż. rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.2002r.). Powód winien zatem zwrócić pozwanemu kwotę 90,-zł.

/-/ Krzysztof Godlewski /-/ Agata Szlingiert /-/ Joanna Andrzejak-Kruk